Četvrtak, 14. studenog 2019.

P9_TA(2019)0058

Kriminalizacija spolnog odgoja u Poljskoj

Rezolucija Europskog parlamenta od 14. studenoga 2019. o kriminalizaciji spolnog odgoja u Poljskoj (2019/2891(RSP))

(2021/C 208/05)

Europski parlament,

— uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima od 10. prosinca 1948.,

— uzimajući u obzir ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda,

— uzimajući u obzir Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), koja je otvorena za potpisivanje 11. svibnja 2011.,

— uzimajući u obzir Konvenciju Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (Konvencija iz Lanzarotea) od 25. listopada 2007.,

— uzimajući u obzir Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) od 18. prosinca 1979.,

— uzimajući u obzir Konvenciju o pravima djeteta od 20. studenoga 1989.,

— uzimajući u obzir Povelju Europske unije o temeljnim pravima (dalje u tekstu „Povelja”),

— uzimajući u obzir Pekinšku deklaraciju i Platformu za djelovanje koje su usvojene 15. rujna 1995. na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama i kasnije dokumente koji su iz njih proizašli, a koji su usvojeni na posebnim sjednicama Ujedinjenih naroda: Peking + 5 (2005.), Peking + 15 (2010.) i Peking + 20 (2015.),

— uzimajući u obzir Međunarodnu konferenciju o stanovništvu i razvoju održanu 1994. u Kairu i njezin Program djelovanja,

— uzimajući u obzir Međunarodne tehničke smjernice za spolni odgoj koje je 2018. objavio UNESCO,

— uzimajući u obzir Operativne smjernice za sveobuhvatni spolni odgoj koje je 2014. objavio Fond Ujedinjenih naroda za stanovništvo (UNFPA),

— uzimajući u obzir standarde spolnog odgoja u Europi koje su izradili Regionalni ured za Europu Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) i njemački Savezni centar za zdravstveno obrazovanje,

— uzimajući u obzir izvješće povjerenika Vijeća Europe za ljudska prava od 4. prosinca 2017. naslovljeno „Spolno i reproduktivno zdravlje i prava žena u Europi”,

— uzimajući u obzir presudu Europskog suda za ljudska prava od 20. lipnja 2017. u predmetu *Bayev i drugi protiv Rusije*,

— uzimajući u obzir Direktivu 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije ([1]), te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP od 22. prosinca 2003. o suzbijanju seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije ([2]),

— uzimajući u obzir istraživanje o homoseksualnim, biseksualnim i transrodnim osobama u Europskoj uniji koje je 2019. objavila Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA),

— uzimajući u obzir svoje prethodne rezolucije o Poljskoj, a posebno Rezoluciju od 15. studenoga 2017. o stanju vladavine prava i demokracije u Poljskoj ([3]),

— uzimajući u obzir izvješće o službenom putovanju Odbora za prava žena i jednakost spolova od 10. srpnja 2017. nakon njegova putovanja u Poljsku koje je trajalo od 22. do 24. svibnja 2017.,

— uzimajući u obzir izvješće o službenom putovanju Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove od 3. prosinca 2018. nakon slanja *ad hoc* izaslanstva u Poljsku radi pregleda stanja vladavine prava (od 19. do 21. rujna 2018.),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 13. veljače 2019. o nazadovanju u području prava žena i rodne ravnopravnosti u EU-u ([4]),

— uzimajući u obzir članak 132. stavak 2. Poslovnika,

A. budući da je inicijativa „Stop pedofiliji” 17. srpnja 2019. Sejmu podnijela građansku inicijativu za donošenje zakona kojim bi se izmijenio članak 200.b poljskog Kaznenog zakona;

B. budući da je 15. listopada 2019., nakon parlamentarnih izbora i ponovnog pokretanja obustavljenog zasjedanja Parlamenta, Sejm raspravljao o nacrtu tog zakona u prvom čitanju te je 16. listopada 2019. glasovao protiv prijedloga za odbijanje nacrta zakona; budući da se očekuje da će se zakonodavno razmatranje nacrta zakona nastaviti nakon uvodne sjednice novoizabranog Sejma koja se treba održati 12. studenoga 2019.;

C. budući da je navodna svrha nacrta zakona izmijeniti postojeće zakone o sprečavanju i suzbijanju pedofilije; budući da je alarmantno, pogrešno i štetno izjednačavati pružanje sveobuhvatnog spolnog odgoja za mlade s promicanjem pedofilije;

D. budući da se novim odredbama nacrta zakona predviđa da se svakoj osobi koja javno promiče ili odobrava spolni odnos maloljetnika može izreći kazna zatvora u trajanju do dvije godine;

E. budući da se navedene odredbe primjenjuju i na korištenje masovne komunikacije za promicanje ili odobravanje spolnih odnosa ili drugih seksualnih aktivnosti maloljetnika, kao i u kontekstu zanimanja povezanih s obrazovanjem ili liječenjem maloljetnika ili skrbi za maloljetnike ili skrbništvom nad maloljetnicima, uz kaznu zatvora u trajanju do tri godine; budući da je predloženo da se ta kazna povisi na pet godina;

F. budući da bi se tim odredbama zapravo kriminaliziralo pružanje sveobuhvatnog spolnog odgoja maloljetnicima pod krinkom sprečavanja pedofilije, što bi utjecalo, među ostalim, na edukatore, aktiviste, pružatelje zdravstvenih usluga, psihologe, izdavače i novinare, pa čak i na roditelje ili zakonske skrbnike;

G. budući da ustavno načelo proporcionalnosti podrazumijeva da zakonodavci nemaju neograničeno diskrecijsko pravo da utvrđuju pravila kaznenog prava i da bi se kazneno pravo trebalo primjenjivati samo kao krajnja mjera, čime bi se poštovalo načelo *ultima ratio*; budući da bi se dotičnim nacrtom zakona to načelo prekršilo;

([1]) SL L 335, 17.12.2011., str. 1.
([2]) SL L 13, 20.1.2004., str. 44.
([3]) SL C 356, 4.10.2018., str. 44.
([4]) Usvojeni tekstovi, P8_TA(2019)0111.

H. budući da je Poljska ratificirala Istanbulsku konvenciju, Konvenciju iz Lanzarotea, CEDAW i Konvenciju o pravima djeteta te je prema međunarodnom pravu o ljudskim pravima obvezna omogućiti pristup sveobuhvatnom spolnom odgoju i informacijama, među ostalim i o rizicima od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, kao i boriti se protiv rodnih stereotipa u društvu;

I. budući da je 20 država članica već uvelo neki oblik obveznog spolnog i zdravstvenog odgoja; budući da neke države članice, među kojima je i Poljska, nisu ispunile standarde za spolni odgoj u Europi koje je razvila Svjetska zdravstvena organizacija;

J. budući da se sveobuhvatni spolni odgoj temelji na kurikulu podučavanja i učenja o kognitivnim, emocionalnim, fizičkim i društvenim aspektima seksualnosti, čiji je cilj pružiti djeci i mladima znanje, vještine, stavove i vrijednosti koji će im omogućiti da zaštite svoje zdravlje, dobrobit i dostojanstvo; budući da bi sveobuhvatni spolni odgoj djeci i mladima omogućio da razviju društvene i seksualne veze utemeljene na poštovanju, te da istovremeno vode računa o načinu na koji njihove odluke utječu na njihovu dobrobit i dobrobit drugih; budući da bi spolni odgoj također omogućio djeci i mladima da razumiju svoja prava i osiguraju njihovu zaštitu tijekom cijelog života;

K. budući da je pružanje sveobuhvatnog spolnog odgoja jedan od glavnih instrumenata za ispunjavanje obveza preuzetih prilikom 25. obljetnice Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju (ICPD25), točnije, za maksimalno zadovoljavanje potreba u području planiranja obitelji te iskorjenjivanje smrtnih slučajeva rodilja koji su se mogli izbjeći, rodno uvjetovanog nasilja i štetnih praksi usmjerenih protiv žena, djevojčica i mladih;

L. budući da je prema Povelji, Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava spolno i reproduktivno zdravlje žena povezano s većim brojem ljudskih prava, između ostalog i s pravom na život i dostojanstvo, zaštitom od nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, pravom na pristup zdravstvenoj zaštiti, pravom na privatnost, pravom na obrazovanje i zabranom diskriminacije, a sve to odražavaju i odredbe poljskog Ustava;

M. budući da se spomenuti nacrt zakona može smatrati još jednim pokušajem ograničavanja spolnih i reproduktivnih prava u Poljskoj posljednjih godina; budući da je 2018. zaustavljen pokušaj da se dodatno ograniči pravo na pobačaj jer su se poljski građani tome masovno usprotivili organiziranjem prosvjeda na „crni petak”;

N. budući da je Europski sud za ljudska prava istaknuo da se u osjetljivim pitanjima, poput javne rasprave o spolnom odgoju, gdje mora postojati ravnoteža između stajališta roditelja, obrazovnih politika i prava trećih strana na slobodu izražavanja, vlasti moraju držati kriterija objektivnosti, pluralizma, znanstvene točnosti i, na kraju, korisnosti određene vrste informacija za mlade;

O. budući da mnoga djeca i tinejdžeri o intimnim odnosima najprije uče iz pornografije, posebno na internetu, i iz proturječnih poruka svojih vršnjaka; budući da u tom kontekstu spolni odgoj postaje još važniji jer se njime pružaju alati koji su mladima potrebni da mogu sigurno navigirati internetom i društvenim medijima i da ne postanu žrtve seksualnog zlostavljanja djece na internetu, da im se pomogne da shvate sadržaj koji su vidjeli i da mogu prepoznati informacije utemeljene na činjenicama, kao i rodne stereotipe i seksizam;

P. budući da maloljetnici, osim toga što nisu dovoljno dobro upoznati s kontracepcijom, nailaze na prepreke u pristupu kontracepciji, kao što su ograničavajući zakoni i politike u vezi s kontracepcijskim sredstvima; budući da, čak i u slučajevima kada ih mogu dobiti, adolescenti možda neće koristiti kontracepcijska sredstva zato što postoji stigma u vezi s izvanbračnim seksualnim aktivnostima i/ili uporabom kontracepcijskih sredstava, zbog straha od nuspojava ili nedostatka znanja o njihovu pravilnom korištenju; budući da su u skladu s poljskim zakonom o dobnoj granici za pristanak na spolni odnos tinejdžeri stariji od 15 godina pravno kompetentni za davanje pristanka na spolni odnos; budući da im je unatoč tome i dalje potreban pristanak skrbnika da bi dobili recept za kontracepciju;

Q. budući da je seksualno nasilje široko rasprostranjeno i da posebno pogađa maloljetnike te bi ga trebalo iskorijeniti; budući da je trudnoća u tinejdžerskoj dobi i dalje veliki društveni problem i da može doprinijeti smrtnosti majki i djece; budući da sveobuhvatan spolni odgoj pomaže u dekonstruiranju rodnih stereotipa i sprečavanju rodno uvjetovanog nasilja;

1. podsjeća da je spolno zdravlje ključno za opće zdravlje i dobrobit pojedinaca, parova i obitelji, uz društveni i gospodarski razvoj zajednica i zemalja, te da je pristup zdravlju, uključujući spolno i reproduktivno zdravlje, ljudsko pravo;

2. izražava duboku zabrinutost zbog izrazito nejasnih, opširnih i nerazmjernih odredbi nacrta zakona, kojim se *de facto* nastoji kriminalizirati spolni odgoj maloljetnika i čije bi područje primjene potencijalno moglo izložiti sve osobe, a posebno edukatore iz područja spolnog odgoja, uključujući nastavnike, zdravstvene djelatnike, autore, izdavače, organizacije civilnog društva, novinare i roditelje ili zakonske skrbnike, kazni zatvora u trajanju do tri godine za podučavanje o ljudskoj seksualnosti, zdravlju i intimnim odnosima; i dalje je zabrinut da bi taj nacrt zakona imao odvraćajući učinak na edukatore i da je jedna od glavnih prepreka spolnom odgoju činjenica da ne postoji podrška za edukatore;

3. odlučno ponavlja da su pristup sveobuhvatnim informacijama o seksu i seksualnosti, koje su prilagođene uzrastu, te pristup zdravstvenoj skrbi u području spolnog i reproduktivnog zdravlja, uključujući spolni odgoj, planiranje obitelji, metode kontracepcije te siguran i legalan pobačaj, ključni za stvaranje pozitivnog i na poštovanju utemeljenog pristupa seksualnosti i seksualnim vezama, uz mogućnost stjecanja sigurnih seksualnih iskustava, bez prisile, diskriminacije i nasilja; potiče sve države članice da u škole uvedu sveobuhvatno obrazovanje za mlade o seksualnosti i vezama, prilagođeno njihovu uzrastu;

4. podsjeća da je spolni odgoj nužan dio školskih kurikula kako bi se ispunili standardi Svjetske zdravstvene organizacije za Europu u pogledu obrazovanja i zaštite mladih; potvrđuje da bi takvo obrazovanje trebalo obuhvaćati teme kao što su seksualna orijentacija i rodni identitet, spolno izražavanje, veze i afirmativni pristanak te informacije o negativnim ishodima ili stanjima kao što su spolno prenosive bolesti i HIV, neželjena trudnoća, seksualno nasilje i štetne prakse kao što su seksualno zlostavljanje djece na internetu i genitalno sakaćenje žena;

5. podsjeća da je obrazovanje, osim što je samo po sebi temeljno pravo, također i preduvjet za uživanje drugih temeljnih prava i sloboda zajamčenih člankom 2. Ugovora o Europskoj uniji (UEU), poljskim Ustavom i Poveljom; naglašava da nedostatak informacija i obrazovanja o seksu i seksualnosti ne doprinosi zaštiti mladih, već ugrožava njihovu sigurnost i dobrobit time što postaju ranjiviji i manje sposobni za prepoznavanje seksualnog iskorištavanja, zlostavljanja i nasilja, uključujući nasilje u obitelji i razne oblike zlostavljanja na internetu, kao što su kibernasilje, uznemiravanje na internetu i osvetnička pornografija; smatra da sveobuhvatni spolni odgoj ima pozitivan učinak i na ishode u području rodne ravnopravnosti, uključujući mijenjanje štetnih rodnih normi i stavova u pogledu rodno uvjetovanog nasilja, pomoć u sprečavanju nasilja od strane intimnih partnera i seksualne prisile, prekidanje šutnje u pogledu seksualnog nasilja, seksualnog iskorištavanja ili zlostavljanja te osnaživanje mladih kako bi potražili pomoć;

6. naglašava važnost obrazovanja u području zdravlja i seksualnosti, posebno za djevojčice i mlade pripadnike zajednice LGBTI, na koje posebno utječu nepravedne rodne norme; naglašava da takvo obrazovanje mora uključivati podučavanje mladih o vezama koje se temelje na rodnoj ravnopravnosti, pristanku i uzajamnom poštovanju, čime se sprečavaju i suzbijaju rodni stereotipi, homofobija, transfobija i rodno uvjetovano nasilje; napominje da spolni odgoj ne dovodi do ranijeg upuštanja u spolne odnose;

7. podsjeća da se u članku 23. Direktive 2011/93/EU države članice, uključujući Poljsku, pozivaju da poduzmu odgovarajuće mjere u suradnji s relevantnim organizacijama civilnog društva kako bi se podigla razina osviještenosti i smanjio rizik od toga da djeca postanu žrtve seksualnog zlostavljanja ili iskorištavanja;

8. uviđa važnu ulogu civilnog društva u pružanju spolnog odgoja; poziva na to da se osiguraju dostatna financijska sredstva za predmetne organizacije s pomoću različitih instrumenata financiranja na razini EU-a, kao što je višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027., program Prava i vrijednosti i drugi pilot-projekti EU-a koji bi mogli imati utjecaj u tom području;

9. osuđuje nedavne događaje u Poljskoj čiji je cilj bio dezinformiranje, stigmatizacija i zabrana spolnog odgoja, a posebno osuđuje strog, neprimjeren i pogrešan sadržaj obrazloženja u nacrtu zakona; poziva poljski parlament da ne usvoji predloženi nacrt zakona i da se pobrine za to da mladi imaju pristup sveobuhvatnom spolnom odgoju te da osigura podršku osobama koje provode spolni odgoj i pružaju povezane informacije, kako bi mogle raditi svoj posao na objektivan način utemeljen na činjenicama;

10. poziva Vijeće da prione na rješavanje tog pitanja i da se pozabavi drugim navodima o kršenju temeljnih prava u Poljskoj u kontekstu aktualnih saslušanja o stanju u Poljskoj, u skladu s člankom 7. stavkom 1. UEU-a;

11. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju proslijedi Komisiji i Vijeću, predsjedniku, vladi i parlamentu Poljske te vladama i parlamentima država članica.